

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 Vtrum dare elæemosynam sit in præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

narum potest attendi dupliciter. Vno modo simpliciter loquendo, & secundum hoc eleemosyna spiritalis preeminet triplici ratione. Primo quidem, quia id quod exhibetur, nobilior est. scilicet donum spirituale, quod preeminet corporali, secundum illud Prover. 4. Donum bonum tribuam vobis, legem meam non derelinquatis. Secundum, ratione eius, qui subuenit, quia spiritus nobilior est corpore. Vnde sicut homo simplici magis debet providere quantum ad spiritum, quam quantum ad corpus: ita & proximo, quem debet sicut seipsum diligere. Tertio, quantum ad ipsos auctores, quibus subuenitur proximo, quia spirituales auctores sunt nobiliores corporibus, qui sunt quodammodo fertiles. Alio modo possunt comparari secundum aliquem particularem casum, in quo quedam corporalis eleemosyna alicui spirituali preferatur, puta, magis est pauperum fame morientem, quam docendum, sicut & indigenti, secundum Philosophum. melius est dari, quam philosophari, quamvis hoc simpliciter melius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod dare magis indigenti, melius est ceteris paribus: sed si minus indigens sit melior, & melioribus indigeat, dare ei, melius est: & sic est in proposito.

AD SECUNDVM dicendum, quod recompen-satio non minuit meritum & laudem eleemosynae, si non sit intenta, sicut & humana gloria, si non sit intenta, non minuit rationem virtutis. Sicut & de Catone Salustius dicit, quod quo magis gloriam desiderat, eo magis eum gloria sequebatur. Et ita contingit in eleemosynis spiritualibus. Et tamen intentio bonorum spiritualium non minuit meritum, sicut intentio bonorum corporalium.

AD TERTIVM dicendum, quod meritum datur eleemosynam attenditur secundum id, in quo debet rationabiliter requiescere voluntas accipientis, non in eo, in quo requiescit, si sit inordinata.

¶ Super quest. trigesima secunda articulo quinto.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Utrum eleemosyna corporales habeant effectum spirituales.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod eleemosyna corporales non habeant effectum spirituales. Effectus enim non est potior sua causa: sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus. non ergo eleemosyna corporales habent spirituales effectus. ¶ 2. Præter. Dare corporale pro spirituali virtuti est simonia: sed hoc vitium est omnino vitandum. non ergo sunt dande eleemosynae ad consequendum spirituales effectus. ¶ 3. Præter. Multiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo eleemosyna corporalis causaret spirituales effectus, sequeretur quod maior eleemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud, quod legitur Luc. 21. de viciua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. non ergo eleemosyna corporalis habet spirituales effectus.

¶ 4. Præter. Oportet quod maior eleemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud, quod legitur Luc. 21. de viciua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. non ergo eleemosyna corporalis habet spirituales effectus.

¶ 5. Præter. Oportet quod maior eleemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud, quod legitur Luc. 21. de viciua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. non ergo eleemosyna corporalis habet spirituales effectus.

RESPON. Dicendum, quod eleemosyna corporalis tripliciter potest considerari. Vno modo secundum suam substantiam, & secundum hoc non habet nisi corporalem effectum, in quantum supplet corporales defectus proximorum. Alio modo potest considerari ex parte cause eius, in quantum, scilicet, aliquis eleemosynam corporalem dat propter dilectionem Dei, & proximi: & quantum ad hoc affert fructum spirituales, secundum illud Eccl. 29. Perde pecuniam propter fratrem, pone thesaurum in preceptis Altissimi, & proderit tibi magis quam aurum. Tertio modo ex parte effectus, & sic etiam habet spirituales fructus, in quantum. Proximus, cui per corporalem eleemosynam subuenitur, mouetur ad operandum pro benefactore. Vnde & ibidem subditur: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de corporali eleemosyna secundum suam substantiam.

AD SECUNDVM dicendum, quod ille qui dare eleemosynam, non intendit emere aliquid spirituale per corporale, quia scit spiritualia in infinitum corporalibus preeminere: sed intendit per charitatis effectum spirituales fructus promereri.

AD TERTIVM dicendum, quod vidua, quae minus dedit, secundum quantitatem, plus dedit secundum suam proportionem, ex quo pensatur in ipsa maior charitatis effectus, ex quo corporalis eleemosyna spirituales efficaciam habet.

ARTICVLVS V.

¶ *Utrum dare eleemosynam sit in precepto.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod dare eleemosynam non sit in precepto. Consi-li enim a preceptis distinguuntur: sed dare eleemosynam est consilium, secundum illud Danic. 4. Consilium meum regi placeat, Peccata tua eleemosynis redime: ergo dare eleemosynam non est in precepto.

¶ 2. Præter. Cuiuslibet licet sua re uti, & eam retinere: sed retinendo re suam aliquis eleemosynam non dabit, ergo licitum est eleemosynam non dare. non ergo dare eleemosynam est in precepto.

¶ 3. Præter. Oportet quod cadit sub precepto, aliquo tempore obligat transgressores ad peccatum mortale, quae precepta affirmatiua obligant per tempore determinato. ergo si dare eleemosynam caderet sub precepto, esset determinare aliquod tempus, in quo homo peccaret mortaliter, nisi eleemosyna daret: sed hoc non videtur, quia semper probabiliter estimari potest, quod pauperi aliter subueniri possit: & quod id quod est in eleemosynas erogandum, posset ei esse necessarium vel in presenti, vel in futuro: ergo vix quod eleemosynam dare non sit in precepto.

¶ 4. Præter. Oportet quod maior eleemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud, quod legitur Luc. 21. de viciua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. non ergo eleemosyna corporalis habet spirituales effectus.

¶ Super quest. trigesima secunda articulo quinto.

IN artic. 5. eiusdem 32. quest. aduertendum est, quod doctrina auctoris hoc in loco a plerisque fuit male intellecta. Acciperunt namque, quod secundum doctrinam auctoris hic, ad hoc quod eleemosyna sit in precepto, duo simul requirantur scilicet superfluitas in debente, & extrema necessitas in eo, cui debetur. Cum tamen expresse concludendo in calce corporis articuli dicatur distincte. Sic ergo dare eleemosynam de superfluo, est in precepto, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate: alias autem est in consilio. Et quoniam iam multi anni sunt, quod contra hunc sensum, tractatum specialem scripti, ubi euidenter illum consutari, pertransendum puto.

¶ In eodem articulo aduerte, quod duo capita seorsum ponat eleemosynam in precepto. scilicet superfluitas, & extrema necessitas, dum litera intelligat rationem, quare non sufficit.

¶ 4. Præter. Oportet quod maior eleemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud, quod legitur Luc. 21. de viciua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. non ergo eleemosyna corporalis habet spirituales effectus.

4. dist. 15. q. 2. art. 1. q. 4. & art. 4. q. 1. & quolib. 6. art. 12.

Secunda Secundae S. Thomae.

ficit quilibet necessitas, sed requiritur extrema, affert in potentiam unius ad subueniendum omnibus necessitatibus patientibus pro ratione. Et intendit, quod si omnis necessitas occurrerent mihi obligaret me ad subueniendum ei, tunc necessitas huiusmodi esset obligatoria ad impossibile. Constat enim ex facti evidentia, quod communitate homini cuilibet occurrunt tot necessitates patientes, quod nullus sat est ad subueniendum eis. Et propterea non quilibet, sed extrema necessitas occurrentis mihi, me obligat ad executionem precepti affirmatiui de elemosyna. Tunc enim est tempus pro quo obligat, nec tam multorum, aut frequens est huiusmodi occurfus, ut non possit ab uno fieri satis occurrenti, quia est de suo non potest, de alieno potest subuenire.

In eodem ar. in responsione ad tertium, dubium occurrit de tempore, pro quo superfluitas obligat ad dandum elemosynam ex duplici capite. Primo, quia si habens superflua tenetur pro tempore, quo habet superflua, dare elemosynam, sequitur, quod continue peccet mortaliter cessando ad horam a danda elemosyna. Et tenet sequela, quia totum illud tempus est tempus superfluitatis. Secundo, quia sequeretur, quod non posset quis ex superfluis secundum presentem statum emendo ascendere ad statum altiore, puta, ut ex eius sit dominus alicuius castri &c. Et tenet sequela, quia si tenetur dare superfluum secundum presentem statum in elemosyna, non potest in praedictum preceptum mutare statum.

Ad primum horum dicitur, quod cum dare elemosynam de superfluo intantum cadat sub precepto, in quantum est actus uirtutis, & tunc actus uirtutis requiratur non solum circumstantia temporis, sed alias circum-

lib. off. Re-
fert dist. 86.
ca. Pasce.

cepta nihil continetur de datione elemosynarum, ergo dare elemosynas non est in precepto.

SED CONTRA. Nullus puniatur pena aeterna pro omissione alicuius, quod non cadit sub precepto; sed aliqui puniuntur pena aeterna pro omissione elemosynarum, ut patet Matt. 23, ergo dare elemosynam est in precepto.

RESPON. Dicendum, quod cum dilectio proximi sit in precepto, necesse est omnia illa cadere sub precepto, sine quibus dilectio proximi non conseruatur. Ad dilectionem autem proximi pertinet, ut proximo non solum uelimus bonum, sed etiam opere mur, secundum illud 1. lo. 3. Non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere & ueritate. Ad hoc autem, quod uelimus, & operemur bonum alicuius, requiritur quod eius necessitati subueniamus, quod fit per elemosynarum largitionem: & ideo elemosynarum largitio est in precepto. Sed quia precepta dantur de actibus uirtutis, necesse est quod hoc modo donum elemosynae cadat sub precepto, secundum quod actus est de necessitate uirtutis. secundum quod recta ratio requirit, secundum quam est aliquid considerandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui est elemosyna danda. Ex parte quidem dantis considerandum est, ut id quod est in elemosynas erogandum, sit ei superfluum, secundum illud Luc. 11. Quod superest, date elemosynam. Et dico superfluum non solum respectu sui ipsius, quod est supra id quod est necessarium indiuiduo, sed et respectu aliorum, quorum cura sibi incumbit: quia prius oportet, quod unusquisque sibi provideat, & his quorum cura ei incumbit, & postea de residuo aliorum necessitatibus subueniat, respectu quorum dicitur necessarium personae, secundum quod persona dignitate importat. Sicut & natura primo accipit cibum ad sustentationem proprii corporis, quod est necessarium ministro uirtutis nutritiue; superfluum autem erogat ad generationem alterius per uirtutem generatiuam. Ex parte autem recipientis requiritur, quod necessitatem habeat, alioquin non esset, quare elemosyna ei daretur. Sed cum non possit ab aliquo uno omnibus necessitatibus subueniri, non omnis necessitas obligat ad preceptum, sed illa sola, sine qua is, qui necessitate patitur, sustentari non potest. In illo enim casu locum habet quod Ambr. dicit. Pasce fame morientem: si non pa-

ueris, occidisti. Sic ergo dare elemosynam de superfluo, est in precepto, & dare elemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Alias autem elemosynas dare est in consilio, sicut & de quolibet meliori bono dantur consilia.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Daniel loquebatur Regi, quod non erat legi Dei subiectus, & ideo etiam, quae pertinent ad preceptum legis, quae non proficiebatur, erant ei proponenda per modum consilii. Vel potest dici, quod loquebatur in casu illo, in quo dare elemosynam non est in precepto.

AD SECUNDUM dicendum, quod bona temporalia, quae homini diuinitus conferuntur, eiusdem sunt quantum ad proprietatem: sed quantum ad usum non solum debent esse eius, sed et aliorum, qui ex eis sustentari possunt ex eo, quod ei superfluum est. Vnde Basil. dicit. Si fateris ea tibi diuinitus prouenisse, temporalia bona, an iniustus est Deus inaequaliter res nobis distribuens? Cur tu abundas, ille uero mendicat, nisi ut tu bene dispensationis merita consequaris, ille uero patientiae brauius decoretur? Est panis famelicis, quae teneas, nudi tunica, quae in conclauis conferas, disalciaui calcens, qui penes te marcescit, indigeris argentum, quod possides inhumatum. Quocirca tot iniuriarum, quot dare ualens es. Et hoc idem dicit Ambr. ut habetur in Decretis dist. 47.

AD TERTIUM dicendum, quod est aliquid tempus dare, in quo mortaliter peccat, si elemosyna dare omittat. Ex parte quidem recipientis, cum apparet euidens, & uerget necessitas, nec apparet in promptu, qui ei subueniat. Ex parte uero dantis, cum habet superflua, quae secundum statum praesentem non sunt sibi necessaria, potest probabiliter alicui mari potest. Nec oportet, quod consideret omnes casus, qui possunt contingere in futurum: hoc enim est de crastino cogitare, quod Dominus prohibet Matth. 6. sed debet diiudicari superfluum, & necessarium secundum ea, quae probabiliter, & ut in pluribus, occurrunt.

AD QUARTUM dicendum, quod omnis subuenitio proximi reducitur ad preceptum de honoratione parentum. Sic enim & apostolus interpretatur 1. ad Timotheum 4. dicens. Pietas ad oia utilis est, & promissionem habens uitae, quae nunc est, & futura. Quae dicit, quia in precepto de honoratione parentum additur promissio. Vel sit loquens super terram. Sub pietate autem comprehenditur omnis elemosynarum largitio.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis debeat dare eleemosynam de necessario.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod aliquis non debeat eleemosynam dare de necessario. Ordo enim charitatis non minus attenditur penes effectum beneficij, quam penes interiorum affectum: peccat autem qui praepostere agit in ordine charitatis, quia ordo charitatis est in praepo...

¶ 2 Præ. Quicumque largitur de his, quæ sunt necessaria sibi, est propria substantie dissipator, quod pertinet ad prodigium, ut patet per Philo. in 4. Ethico. sed nullum opus uitioium est faciendum, ergo non est danda eleemosyna de necessario.

¶ 3 Præ. Apost. dicit. ad Tim. 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior: sed quod aliquis det de his, quæ sunt sibi necessaria, uel suis, uidetur derogare cure, quam quis debet habere de se, & de suis, ergo uidetur quod quicumque de necessariis eleemosynam dat, grauius peccet.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Matt. 19. Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia que habes, & da pauperibus: sed ille qui dat omnia, que habet, pauperibus, non solum dat superflua, sed etiam necessaria, ergo de necessariis potest homo eleemosynam dare.

RESPON. Dicendum, quod necessarium dupliciter dicitur. Vno modo sine quo aliquid esse non potest, & de tali necessario omnino eleemosyna dari non debet, puta, si aliquis in articulo necessitatis constitutus, haberet solum unde posset sustentari, & filii sui, uel alii ad eum pertinentes: de hoc enim necessario eleemosynam dare, est sibi, & suis uitam subtrahere. sed hoc dico, nisi forte talis casus immineret, ubi subtrahere de necessitate, per quam ecclesia, uel respublica sustentaretur, quia pro talis persone liberatione, seipsum & suos laudabiliter periculo mortis exponeret, cum bonum commune sit proprio preferendum. Alio modo dicitur aliquid necessarium, sine quo non potest conuenienter uita transigi secundum conditionem, & statum propriae persone, & aliarum personarum, quarum cura ei incumbit. Huiusmodi necessarii terminus non est in diuisibili constitutus: sed multis adiectis, non potest diiudicari esse ultra tale necessarium: & multis subtrahis, adhuc remanet, unde potest conuenienter aliquis uitam transigere secundum proprium statum.

superflue ministris absolute, non sunt ta men superflue ministris dispensatoribus in pauperes, & hospites perpetuo, a quibus habita ratione personarum, locorum, & eleemosynæ de necessitate. Hoc enim minus licet priuata potest habere in maximum reditus.

¶ Super quæstionibus triginta secundæ articulo sextum.

¶ In artic. 6. eiusdem quæstionis nota, quod cum in calce eiusdem dicitur, quod in his casibus laudabiliter praetermittere aliquis id quod ad decetiam & c. ly. laudabiliter, non sumitur ut distinguitur contra ly. ex debito precepti, sed contra ly. temperabiliter: ita quod non est sensus, quod non ex uinculo precepti, sed honestate consilij bene faceret sed est sensus, quod non male, sed bene faceret in his casibus. Et patet hanc esse inentionem auctoris ex titulo, & materia. Et titulo quidem, quia in hoc articulo dicitur, An licet de necessario dare, & non an sit in precepto, uel consilio. Ex materia autem quia conuenit, quod cum magna necessitas rei publicæ, quam extrema necessitas alicuius occurrentis, necessitate ex ordine charitatis, qui est in precepto praeparare bonum commune primo, & uitam proximi, opportunitas ad decetiam status, ut patet.

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit fieri eleemosyna de iniuste acquisitis.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod possit eleemosyna fieri de illicite acquisitis. Dicitur enim Luc. 16. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis: mammona enim significat diuitias, ergo de diuitiis iniuste acquisitis potest fieri aliquis spirituales amicos facere, eleemosynas largiendo.

¶ 2 Præ. Oportet turpe lucrum est, quod uel esse illicite acquisitum: sed turpe lucrum est, quod de meretricio acquiritur. Vnde & de homini sacrificium, uel oblatio Deo offerri non debet, secundum illud Deut. 23. Non offeres mercedem prostibuli in domo Dei tui. Similiter et turpiter acquiritur quod acquiritur per alcas, quia ut Phil. dicit 13. Eth. Tales ab amicis lucrant, quibus oportet dare. Turpissimum est acquiritur aliquid per simoniam, per quam aliquis spirituales amicos iuriâ facit, & tunc de homini eleemosyna fieri potest, ergo de male acquisitis potest aliquis eleemosynam facere.

¶ 3 Præ. Maiora mala sunt magis uitanda, quam minora: sed minus peccatum est deturri rei alienæ, quam homicidium quod aliquis iurrit, nisi aliquis i ultima necessitate subueniat, ut patet per Ambrosium dicitur. Pasce fame morietem, quoniam si non paueris, occidisti, ergo aliquis potest eleemosynam facere in aliquo casu de male acquisitis.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in li. de uerbis Domini. De iustis laboribus facite eleemosynas. Non enim corrupturi estis iudicem Christum, ut non uos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite uelle eleemosynas facere de fenore, & usuris. fidelibus dico quibus corpus Christi erogamus.

RESPON. Dicendum, quod tripliciter potest aliquid esse illicite acquisitum. Vno modo, id quod il-

¶ Super quæstionibus triginta secundæ articulo septimum.

IN articulo circa distinctionem de illicito acquisitione, dubium occurrit, penes quod attenditur iniustitia acceptiois, & dationis secundum se, ut distinguitur contra iniustitiam acceptationem, uel dationem, non secundum se, sed secundum causam, ut de turpi lucro dicitur. Et est ratio dubij, quia datio, uel acceptio secundum se, aut attenditur penes materiam acceptam, uel datam: aut penes materiam, pro qua datur, uel accipitur. Si attenditur penes materiam, que datur, uel accipitur, sic nulla acceptio est illicita, nisi si cadat super indebitam materiam, puta, alienum iniusto domino, ut contingit in rapina, furto, usura. Et similiter nulla datio est illicita, nisi de turpe indebita materia, puta, alienum. Et sic, cum in simonia, & subuersione iustitie datio & acceptio cadat super debitam materiam, scilicet pecunia propria uoluntarie & c.

Referet dist. 86. c. Pasce. Ex lib. off. Serm. 37. inter prim. & med. to. 10.

Ad hoc dicitur, quod L. 3. datio,

Secunda Secundæ S. Thomæ.